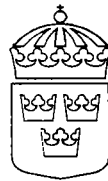

Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU24

Det statliga betalningssystemet

1989/90
FiU24

Sammanfattning

Utskottet avstyrker i detta betänkande yrkanden i två motioner som begär att statliga myndigheters skyldighet att anlita postgirot för statliga betalningar skall upphöra. Motionärerna kräver bl.a. att det bör vara möjligt att kunna göra inbetalningar av indirekta skatter och vissa avgifter direkt via bank och bankgiro. Utskottet avstyrker också två motioner som kräver att vissa begränsningar för postgirot skall upphöra. Utskottet anser att i avvaktan på en större översyn av mål och styrinstrument för postverket bör inga betalningsomläggningar med betydande konsekvenser för postgirot vidtas.

Företrädarna för moderata samlingspartiet och folkpartiet i utskottet har fogat en gemensam reservation till betänkandet.

Propositionens hemställan

I proposition 1989/90:100 bilaga 1 föreslår regeringen (finansdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt —

8. att riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om postgirot och det statliga betalningssystemet (avsnitt 5).

Motionerna

1989/90:Fi703 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen med anledning av prop. 1989/90:100, bilaga 1, yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna att postgirots gynnade ställning vid statliga betalningar bör upphävas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om snabbare överföring till och från riksbanken av statens betalningar,

3. att riksdagen begär att regeringen ändrar bestämmelserna om inbetalning och återbetalning av mervärdeskatt (inkl. tull) och punktskatter så att sådan betalning kan ske via bank,

4. att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om utbetalning av överskjutande skatt i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande uppbörd av studiemedelsavgift och betalningar på statliga bostadslån,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betalningar från staten,

7. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt statens löne- och pensionsverk att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringar till kontohavare i andra banker än PKbanken,

8. att riksdagen begär förslag till riktlinjer för postverkets förvaltning av sina likvida medel i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Fi716 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om postgirots marknadsförutsättningar och långsiktiga överlevnad med hänsyn till att postens möjligheter att upprätthålla en rikstäckande service inte får äventyras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att nuvarande begränsningar för posten/postgirot att konkurrera på lika villkor med bankerna måste upphöra.

1989/90:Fi723 av Marianne Stålberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om postgirots roll i det statliga betalningssystemet.

1989/90:Fi727 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de ännu i kraft varande betalningsmonopolen för postgirot vid statliga in- och utbetalningar bör avskaffas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett anbudsförfarande bör tillämpas när nuvarande avtal med PK-banken om statlig löneutbetalning löper ut.

I *motion Fi703* av Lars Tobisson m.fl. (m) anförs att det är angeläget att privatpersoner och näringsliv har tillgång till snabba och smidiga betalningsformer. Både posten och bankväsendet har under senare år utvecklat sin service. En fortsatt övergång till rationella betalningsformer hämmas enligt motionärerna av att staten håller fast vid sina otidsenliga rutiner. Motionärerna åberopar en undersökning som gjorts av riksrevisionsverket (RRV) enligt vilken det nuvarande systemet fungerar mindre bra. Det fyller inte moderna kassahållningskrav, samtidigt som servicen till både myndigheter och allmänhet företer brister. Svagheter sammanhänger med att postverket för sin verksamhet ansetts behöva förräntningen av den s.k. float som uppkommer genom att in- och utbetalningar ligger kvar i postgirot en viss tid. Enligt RRV finns det inte längre några tekniska skäl att behålla en float av nuvarande omfattning.

Enligt motionärerna skulle det innebära fördelar för såväl enskilda myndigheter som allmänheten om bankgirot gavs ett ökat utrymme i

den statliga betalningsförmedlingen. Man föreslår därför att moms och punktskatter skall kunna betalas på samma sätt som källskatt och arbetsgivaravgift, vilket skulle innebära en väsentlig förenkling för många företag och privatpersoner. Vidare föreslås av samma skäl att återbetalning av skatt bör kunna ske direkt till bankkonto. Övergången till kontoutbetalningar av pensioner, sjukersättningar och barnbidrag har medfört besparingar för staten samtidigt som servicen och säkerheten ökat för mottagarna. Det är därför angeläget att även andra statliga utbetalningar kan ske på samma sätt.

Även i *motion Fi727* av Anne Wibble m.fl. (fp) åberopas RRV:s undersökning av det statliga betalningssystemet. Motionärernas slutsats är att det nuvarande systemet inte fungerar bra. Statsverkets korta upplåning skulle kunna minska väsentligt om betalningar till statliga mottagare finge gå direkt till statskassan utan omvägen via postgirot. Statens betalningsrutiner bör läggas upp på för staten bästa sätt. Betalning via bank/bankgiro bör därför medges utan sidoblickar på postgirots intresse av float-intäkter. Möjligheterna för postverket att bedriva sin viktiga rikstäckande verksamhet bör tryggas på annat sätt än genom att slå vakt om ett omodernt betalningssystem. Vidare anføres att tjänsten att ombesörja utbetalningarna av de statliga lönerna bör upphandlas efter anbudsförfarande när nuvarande avtal med PKbanken går ut.

I *motion Fi716* av Sven-Gösta Signell m.fl. (s) anføres att det mot bakgrund av den avreglering som skett på kreditmarknaden och det som sker inom EG kan finnas förståelse för att postgirots monopolsituation behöver förändras. Det är dock enligt motionärerna viktigt att uppmärksamma att posten har ett åtagande om rikstäckande service, som till stor del görs möjligt genom det stora statliga engagemanget. Alla eventuella förändringar måste därför ske på ett sådant sätt och i sådan takt att postens förutsättningar för rikstäckande service inte äventyras.

Posten är utsatt för konkurrens på de flesta områden. De privata alternativen kan enligt motionärerna koncentrera sina verksamheter till affärsmässigt lönsamma områden. Posten har dels att bära kostnaderna för glesbygdsservicen, dels en stor mängd dyra småtransaktioner. Samtidigt riskerar posten att konkurreras ut på de volymmässigt stora och därmed lönsamma verksamheterna. Motionärerna anser därför att det är absolut nödvändigt att frågan om att ge de privata bankerna ökade befogenheter inom ramen för det statliga betalningssystemet ses utifrån statens möjligheter att också framgent via posten svara för att hela landet har fullgod postal service till så låga kostnader som möjligt för samhället. Genom en ökad medverkan från bankernas sida i de statliga betalningarna riskerar staten också få ökade kostnader för den egna bokföringen för att vidmakthålla samma säkerhet och överblick över de statliga betalningsströmmarna som i det nuvarande systemet med ensamrätt för postgirot till vissa betalningar.

Att posten utsätts för konkurrens är bra, anser motionärerna. Det främjar effektiviteten till gagn för samhället. Men konkurrensen måste ske på lika villkor. Posten har i sin senaste treårsplan begärt att

nuvarande konkurrensbegränsningar som gäller posten skall tas bort. Enligt motionärernas mening måste posten få möjlighet att anpassa sin verksamhet till den utveckling som är på gång och erbjuda nya produkter och tjänster.

I *motion Fi723* av Marianne Stålberg m.fl. (s) anförts att om postgirot skali konkurrera om företagets betalningstrafik och övriga behov på det finansiella området, måste postgirot få en med bankerna likvärdig ställning. Detta betyder att posten/postgirot bör beviljas bankstatus, dvs. oktroj. Endast på det sättet kan en långsiktigt sund ekonomi byggas upp för postgirot och ge grunden för en god och rikstäckande postservice. Motionärerna anser att postgirots nuvarande roll i det statliga betalningssystemet bör bibehållas. I annat fall bör postgirot få utvecklas på med banksystemet likvärdiga villkor.

Bakgrund

I postgirot utförs betalningar med ett postgirokonto som grund. Betalningar kan göras på postkontoren till ett konto, mellan konton och från ett konto till en mottagare som inte har postgirokonto. Med tiden har en rad specialtjänster utvecklats i anslutning till detta. Genom att postgirot är ett kontoförande system finns alltid medel i systemet. Dessa medel består av s.k. float och av kontobehållningar. *Float* uppkommer genom att in- och utbetalningar ligger kvar i postgirot under viss tid innan de kommer betalningsmottagarna till handa. Affärsidén bygger på att verksamheten i huvudsak finansieras av ränteintäkter från de medel som finns i systemet. Ränteintäkterna täcker för närvarande ca 65 % av postgirots kostnader. Avgifterna i postgirosystemet svarar för ca 35 % av postgirots intäkter. De avser huvudsakligen avgifter för in- och utbetalningar på postkontor eller hos lantbrevbärare.

Postkontorens kostnader för servicen täcks endast till viss del av avgifter. Ytterligare ersättning måste skjutas till från postgirot. Postgirot svarar i dag för ca 30 % av de totala kostnaderna för kassaservice, som omfattar både postkontor och lantbrevbärare.

I sammanhanget bör framhållas att det konkurrerande bankgirosystemet finansieras på annat sätt. Bankgirot har inga konton utan har som uppgift att till bankerna redovisa överföringar mellan olika bankkonton. Floaten uppstår hos bankerna som tillsammans med kunderna delar på intäkterna härav. Kostnaderna hos bankgirot täcks av bankerna. Bankerna å sin sida använder i huvudsak sitt räntenetto för att täcka kostnaderna.

De statliga myndigheterna är i princip skyldiga att använda postgirot för in- och utbetalningar (SFS 1974:59). Myndigheterna får använda sig av bank för betalningar endast efter tillstånd av regeringen i varje enskilt fall. Det statliga redovisningssystemet, system S, har integrerats med postgirot för att möjliggöra effektiv avstämning och kontroll.

En teknisk omläggning av det statliga betalningssystemet genomfördes under budgetåret 1988/89. Utgångspunkten för arbetet var att de

grundläggande förhållandena inte skulle rubbas. Två viktiga sådana förhållanden är att postgirot skall erhålla viss ersättning för förmedlingen av statliga betalningar och att postgirot i princip skall vara statens betalningsförmedlande organ.

I det nya systemet har incitament till bättre kassahållning byggts in. Detta har skett genom att det s.k. koncernredovisningssystem som postgirot tillhandahåller privata kunder, har anpassats för statliga behov (CassaNovamodellen). Den tekniska uppbyggnaden av det statliga betalningssystemet som tidigare var för handen innebar att överföringen av medel mellan olika konton i postgirot tog flera dagar. Därigenom genererades ränteintäkter för postgirot. Efter införandet av CassaNovamodellen finns inte längre några tekniska motiv för att ha kvar en direkt float av samma omfattning.

RRV:s promemoria om det statliga betalningssystemet

RRV föreslog i en rapport i augusti 1988 att regeringen skulle pröva alternativa former för ersättning till postgirot, liksom nivån på ersättningen. Enligt RRV borde regeringen också pröva frågan om ökad medverkan från bankerna och bankgirocentralen i det statliga betalningssystemet.

Enligt bedömningar som görs i RRV:s promemoria kan postverkets intäkter av den direkta floaten och direkta ersättningar till följd av statens betalningar beräknas till mellan 440 och 520 milj. kr. beroende på vilka antaganden som görs. Därtill kommer ersättning via anslag på 142,5 milj. kr. budgetåret 1987/88 för vissa bestyr utanför den normala betalningsförmedlingen.

Det nya betalningssystemet — CassaNova — ger som det fungerar för närvarande postgirot i stort sett oförändrad direkt floatintäkt, men ger möjlighet till snabbare tömning till statsverkets checkräkning med endast en floatdags fördröjning, vilket enligt RRV:s beräkning skulle minska ränteintäkten till ca 220 milj. kr.

RRV redovisar även i promemorian konsekvenserna av att staten i ökad utsträckning anlitar bankgirot för betalningsförmedling. De ekonomiska konsekvenserna anges för staten, allmänheten, bankgiro och postgiro av ändrade rutiner för:

- in- och återbetalning av moms och punktskatter,
- återbetalning av överskjutande skatt,
- uppbörd av studiemedelsavgift samt av
- utbetalning av landstings- och kommunmedel.

RRV kan för sin del se att det finns fördelar för de enskilda myndigheterna och för allmänheten, främst i form av företag, av en ökad användning av bankgirot. Det finns dock samtidigt skäl som talar emot

en alltför omfattande sådan övergång. Från RRV:s utgångspunkter underlättas kontroller, avstämningar och redovisning av om man i hög utsträckning kan hålla fast vid en betalningsförmedlare.

1989/90:FiU24

Propositionen

I finansplanen kommenteras de två frågor som RRV väckt i sin promemoria, nämligen frågan om ersättning till postgirot för den statliga betalningsförmedlingen och om medverkan från banker och bangirocentralen. I propositionen nämns att man inom regeringskansliet påbörjat en översyn av postverket med avseende på bl.a. ekonomisk styrning och organisation. Frågan om alternativa ersättningsformer till postverket för att förmedla statliga betalningar och tillhandahålla kontorsnätet utreds i detta sammanhang.

Vidare framhålls att det med hänsyn till de stora belopp som hanteras är utomordentligt viktigt att statens betalningar hanteras rationellt med avseende på kontroll, säkerhet och kassahållning, oavsett vem som förmedlar betalningarna.

Av främst service och konkurrensskäl bör det statliga betalningssystemet i princip vara så utformat att det skapas en valfrihet för allmänheten och myndigheterna att välja postgirot eller bankerna som betalningsförmedlare. Mot bakgrund av att postverket är ålagt att upprätthålla ett rikstäckande kontorsnät kan en sådan förändring dock inte genomföras utan en mer genomgripande analys av postverkets ekonomi och verksamhet i stort. Därtill måste bestämmelserna för postgirots verksamhet ses över för att tillse att förutsättningar för konkurrens på rimliga villkor mellan postgirot och bankerna tillskapas. En ytterligare förutsättning för en ökad medverkan från bankerna är att betalningsströmmarna till och från staten även framgent blir säkra och överblickbara samt att en vidareutveckling av statens samlade kassahållning inte förhindras eller fördröjs. Föredragande statsrådet avser att återkomma till regeringen om vilka förändringar som kan bli aktuella och om i vilken takt de i så fall bör genomföras.

Vid beredningen av detta ärende har företrädare för bank- och postgirot fått tillfälle att inför utskottet redovisa sin syn på dessa frågor.

Bankgirot

Bankerna och bankgirot representerades av Bankföreningens ordförande Curt G. Olsson, Bankgirots ordförande Anders Abrahamsson och verkställande direktör Sven Schelin.

Bankerna anser att staten liksom företagen i princip bör vara beredd att ta emot och betala pengar i former som är bekväma och praktiska för inblandade parter. Fri konkurrens bör gälla mellan de institutioner som arbetar med betalningsförmedling och mellan olika betalningsformer. Formella och praktiska hinder bör undanröjas. Det är angeläget

att de statliga kraven på betalningsvägar inte medför att de statliga betalningarna skall behöva betalas in tidigare resp. komma betalningsmottagaren tillhanda senare än som skulle behövas med rationella rutiner. Kunderna skall inte behöva drabbas av ränteförluster eller hanteringskostnader på grund av fördröjande omvägar i hanteringen av statliga betalningar. Rent principellt bör alla statliga betalningar kunna göras via bank eller post. För allmänheten och företagen är, enligt företrädarna för bankerna, i första hand följande betalningsrutiner angelägna att förändra:

- Inbetalning av moms och punktskatter även via bank.
- Återbetalning av moms och punktskatter även via bank.
- Återbetalning av överskjutande skatt till bankkonto.
- Utbetalning av landstings- och kommunmedel även direkt till bank.
- Betalning via bank av faktura från företag som är leverantör till staten.

Vidare föreslås att bankernas inbetalningar skall kunna gå direkt till statsverkets checkräkning i riksbanken.

Nuvarande ordning innebär enligt bankföreträdarna att en produktmässig utveckling mot mer automatiserade betalningsrutiner blir fördröjd och att kostnasdskrävande blanketterutiner konserveras. Det skulle vara till stor fördel för alla parter — staten, betalningsförmedlare och allmänheten — om automatiska rutiner, t.ex. autogiro, kunde användas i större utsträckning än för närvarande.

Bankföreträdarna anser att allmänheten åsamkas extra kostnader på grund av postmonopolet. Vinnare på slopande av postmonopolet är allmänheten (och staten). Bankernas vinst bedöms som relativt liten.

Postgirot

Generaldirektör Ulf Dahlsten, postverket, och postgirochefen Christer Malm har inför utskottet redovisat vissa uppgifter om postverkets verksamhet och om de statliga betalningarna. En del av uppgifterna har redovisats i utskottets inledande bakgrundsbeskrivning. I anslutning till redovisningen för utskottet lämnades också vissa förslag till åtgärder.

Posten är av ägaren, staten, ålagd att upprätthålla ett rikstäckande kontorsnät. Hur delfinansieringen av en rikstäckande service skall ske, via floatintäkter som nu eller på annat sätt, är av mindre vikt då detta inte påverkar postens/postgirots långsiktiga marknads- och resultatutveckling på motsvarande sätt som de indirekta konsekvenserna av en förändring. Postverket kan således tänka sig att förkorta floattiderna i CassNova systemet mot att erhålla en särskild ersättning för glesbygds-servicen. Det är dock nödvändigt att den lösning som blir aktuell dels blir långsiktig, dels tydligt kopplas till ägarens krav på rikstäckande service.

För postens framtida verksamhet är det nödvändigt att även fortsättningsvis redovisningen av de statliga inflödena sker via postgirot till riksbanken och att utbetalningarna av återbetald moms och kommu-

nalskattemedel hanteras av postgirot samt att den totala samordningen av statliga myndigheters betalningsströmmar även fortsättningsvis sköts av postgirot. Härigenom kommer en tung basverksamhet att kvarstå i postgirot varvid även finansplanens krav på säkerhet, överblick och minskade räneförluster kan tillgodoses. Däremot kan postverket tänka sig att skatteåterbäringarna till privatpersoner kan ske genom kontoinställning. Det fordras emellertid väsentligt förändrade verksamhetsramar för postgirot för att bättre svara upp till den nya konkurrenssituation som inträder.

Postgirots affärsförutsättningar regleras mycket detaljerat av statsmakterna. Även om betydande förändringar skedde 1987 som innebar att postgirot självt får sköta placeringen av sin likviditet är detta inte tillräckligt för framtiden.

Postgirot får ta emot inlåning från allmänheten. Möjligheterna att ge ränta är dock begränsade. Det får endast ske till företag, och räntesatsen är knuten till en av riksbankens administrativa räntor. Den är således inte marknadsbestämd. Ett motiv för detta har varit att begränsa postgirots möjligheter att expandera med banktjänster till privatpersoner. Detta förhållande leder emellertid till ett onödigt flyttande av pengar, vilket är till förfång för hela betalningsmarknaden. Det finns risk för att postgirot får svara för de kostnadskrävande småtransaktionerna men inte får fullfölja kedjan av tjänster och erbjuda företagen kvalificerade tjänster i samband med leverantörs- och utlandsbetalningar.

Postgirots nuvarande rätt att endast ge tredagarskrediter har visat sig vara en allvarlig begränsning för att täcka företagets behov i samband med betalningsförmedlingen. För företagets cash-management är det mycket viktigt med samspelet mellan överskott, krediter och betalningsflöden. Det finns en stor risk att postgirot blir handikappat och att kunderna inte kan få de effektiva lösningar som skulle vara möjliga.

Postgirots placeringsmöjligheter är mycket detaljerat reglerade. Syftet är i och för sig vällovt, att begränsa statens risktagande, men det ger inte möjligheter till den kundorientering som är nödvändig för att göra affärer.

Postgirot hävdar således att det är nödvändigt att få likartade möjligheter som bankerna för att kunna klara konkurrensen. En bankkroko är i och för sig inte nödvändig men regelsystemet beträffande räntesättning, kreditgivning och medelsplacering bör anpassas till utvecklingen.

Utskottet

Utskottet anser att ett grundläggande krav bör vara att betalningar till och från staten skall kunna ske på ett för allmänheten och näringslivet rationellt sätt. Betalningssystemet skall vara kostnadseffektivt, passa statens redovisningssystem och tillgodose statens informationsbehov. Betalningssystemet skall från kassahållningssynpunkt minimera upplåningsbehovet.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen de senaste åren behandlat och avstyrkt samma yrkanden som återfinns i motionerna Fi703 (m) och Fi727 (fp). Det skedde senast hösten 1989 (1989/90:FiU5).

Som utskottet redovisat skulle de ekonomiska återverkningarna av en ökad medverkan från bankernas och bankgirots sida vid förmedlingen av vissa statliga betalningar få avsevärda följder för postverket. Den ekonomiska situationen skulle avsevärt försämrats om de angivna betalningsströmmarna skulle undandras postgirosystemet. Den ökade valfrihet som medverkan av bankerna och bankgirot skulle medföra måste vägas mot vikten av att postgirot och postverket har ett sådant underlag för sin verksamhet att en rikstäckande postservice kan bibehållas. Enligt utskottets mening bör denna målsättning för postverkets verksamhet inte rubbas varför frågan om alternativa ersättningsformer till postverket vid eventuellt intäktsbortfall bör utredas närmare innan några förändringar vidtas.

Frågan om att förkorta floattiderna i CassaNovasystemet, vilket skulle innebära minskade räntekostnader för staten men också minskade ränteintäkter för postgirot, måste som utskottet ser det knytas till frågan om en särskild ersättning för postverkets glesbygdsservice. Ett särskilt bidrag härför skulle visserligen innebära en tydligare redovisning av kostnaderna för denna service. Å andra sidan skulle den bibehållna servicegraden i än högre grad framstå som enbart en kostnad utan hänsynstagande till det värde för såväl enskilda, företag och samhälle som en rikstäckande service utgör. Posten når praktiskt taget alla hushåll varje dag.

Det förefaller vidare uppenbart för utskottet att en ökad medverkan från bankernas och bankgirots sida i den statliga betalningsförmedlingen, som t.ex. att den överskjutande skatten skall kunna utbetalas direkt till bankkonton, måste kombineras med vidgade verksamhetsramar för postgirot innebärande exempelvis vidgad rätt att ge ränta på postgiromedel och att lämna betalningskredit samt vidgade placeringsramar för likvida medel. I annat fall hämmas postgirots möjligheter att på likartat sätt konkurrera med bankerna. Det finns som utskottet ser det uppenbara svårigheter att skapa konkurrens på helt lika villkor, men det skulle på det sätt som här nämnts gå att förbättra förutsättningarna för detta. Det är därvid inte nödvändigt att, såsom föreslås i motion Fi723 (s), ge postgirot en bankkrojt. Liknande effekter kan åstadkommas genom ett ändrat regelsystem för räntesättning, kreditgivning och medelsplacering. Utskottet förutsätter att dessa frågor tas upp till prövning i samband med den i finansplanen aviserade översynen av postens verksamhet som pågår inom regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden bör inte några betalningsomläggningar genomföras som får betydande konsekvenser för postgirot och därmed på möjligheterna för postverket att upprätthålla en rikstäckande service. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi703, Fi716, Fi723 och Fi727.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi703, 1989/90:Fi716, 1989/90:Fi723 och 1989/90:Fi727 lägger till handlingarna vad som anförs i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 8.

res. (m, fp)

Stockholm den 27 mars 1990

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp) och Marianne Carlström (s).

Reservation

Det statliga betalningssystemet

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet anser" och på s. 9 slutar med "och Fi727" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att staten måste medverka till att skapa rationella, billiga och bekväma betalningsrutiner i samhället. En väsentlig förutsättning för detta är att fri konkurrens skapas mellan olika institutioner och betalningsformer. Såväl formella som praktiska hinder för en sådan konkurrens bör därför undanröjas snarast möjligt. Genom att staten för sina betalningar i huvudsak endast anlitar postgirot saknas en av förutsättningarna för att låta olika betalningsrutiner konkurrera på lika villkor med varandra. Enligt utskottets mening borde denna typ av banktjänster upphandlas på samma villkor som övriga tjänster och varor i statsförvaltningen, dvs. i enlighet med upphandlingsförordningens krav på affärsmässighet. Genom ett sådant förfarande skulle olika betalningsförmedlare kunna jämföras i konkurrenshänseende.

I begreppet rationell betalningsförmedling inbegrips, enligt utskottets mening, att utforma betalningsrutiner på ett för enskilda personer och företag smidigt sätt. Praktiskt taget hela den vuxna befolkningen i vårt land innehar bankkonton. Det framstår därför som närmast

självkärligt att betalningsmottagare eller inbetalare fritt bör kunna välja betalningsform. Ränteförluster till följd av fördröjande omvägar i postgirosystemet skulle därmed kunna undvikas.

Förslagen i motion Fi703 (m) om att göra det möjligt för staten att utbetala överskjutande skatt samt statliga bidrag och förmåner direkt till konto i bank eller postgiro ligger väl i linje med vad utskottet ovan anfört. Detsamma gäller förslagen om att inbetalning och återbetalning av mervärdeskatt och punktskatter också skall kunna utföras via bank och bankgiro.

Beträffande utbetalning av löner, som berörs även i motion Fi727 (fp), finns det enligt utskottets mening möjligheter till besparingar för staten genom att låta olika betalningsförmedlare konkurrera om betalningsuppdraget. Regeringen bör därför uppdraga åt berörda myndigheter att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringar till kontohavare i andra banker än PKbanken.

Enligt utskottets mening är det vidare angeläget att alla möjligheter att minska statens lånebehov och därmed minska statens räntekostnader prövas. Som framgår av RRV:s promemoria finns det tekniska möjligheter att minska postgirots handhavandetid för inbetalningar. Därmed skulle statens räntekostnader kunna minskas. Frågan om hur postverket skall täcka sina kostnader för sitt rikstäckande kontorsnät och sin lantbrevbärarservice bör klaras ut på annat sätt än att bibehålla ett ineffektivt och kostnadskrävande betalningssystem. Postgirot har också vid sin föredragning i utskottet föreslagit att floattiderna i CassaNova-systemet förkortas och att postverket i stället för floatintäkterna får ersättning för glesbygdsservicen.

I motionerna Fi716 (s) och Fi723 (s) begärs att postverket/postgirot skall få samma rättigheter som banker att bl.a. ge krediter. I den senare motionen krävs t.o.m. att s.k. bankoktroj skall ges.

När postgirots återstående monopol på betalningar till och från staten upphävs och en klarare boskillnad skapas mellan postverket och PKbanken i samband med den senares privatisering, blir det möjligt att medge undantag från principförbudet mot räntegottgörelse och övertrasseringsrätt på postgirokonton. Därvid skulle en ombildning av postgirot till ett aktiebolag underlättas.

I avvaktan härpå bör motionerna Fi716 och Fi723 avslås av riksdagen.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi703 och Fi727 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi716 och 1989/90:Fi723 samt med anledning av motionerna 1989/90:Fi703 och 1989/90:Fi727 samt vad som anförs i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

